C/2025/105

10.1.2025

# Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto

# Terveyttä edistävän eurooppalaisen lippulaivahankkeen luominen

# (oma-aloitteinen lausunto)

(C/2025/105)

Esittelijä: **Alain COHEUR**

| | |
|---|---|
| Neuvonantaja(t) | Martini HAGIEFSTRATIOU (esittelijän neuvonantaja, ryhmä III) |
| Komitean täysistunnon päätös | 15.2.2024 |
| Oikeusperusta | työjärjestyksen 52 artiklan 2 kohta<br>oma-aloitteinen lausunto |
| Vastaava jaosto | ”työllisyys, sosiaaliasiat, kansalaisuus” |
| Hyväksyminen jaostossa | 3.10.2024 |
| Äänestystulos<br>(puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä) | 69/0/11 |
| Hyväksyminen täysistunnossa | 23.10.2024 |
| Täysistunnon numero | 591 |
| Äänestystulos (puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä) | 202/0/6 |

## 1. Päätelmät ja suositukset

1.1 ETSK pyytää luomaan terveyttä edistävän eurooppalaisen lippulaivahankkeen, joka toimii tulevia toimia ohjaavana poliittisena visiona toimikaudella 2024–2029 ja jonka pohjana ovat yleiskattavuuden, laadun, saavutettavuuden, yhteisvastuun ja osallistavuuden periaatteet ([1]). Hankkeen tavoitteena olisi luoda Euroopan unioniin (EU) monialainen terveysalan rakenne. Vuosien 2024–2029 poliittisissa suuntaviivoissa on siksi nostettava kaikkien oikeus terveyteen EU:n valitsemaksi keskeiseksi painopisteeksi, jota edistetään Euroopan laajuisilla toimilla ja jonka toteuttamisessa EU tukee jäsenvaltioita. ETSK vaatii kaikkia EU:n päättäjiä ja edustajia sitoutumaan yhdennetyn terveyspolitiikan edistämiseen ja terveyserojen vähentämiseen.

1.2 ETSK esittää yhteisvastuullisuuteen ja tiiviimpään yhteistyöhön terveysalalla johtavan etenemissuunnitelman strategisiksi pilareiksi seuraavia:

— Asetetaan eurooppalainen hoito- ja terveystakuu jatkona eurooppalaiselle hoito- ja hoivastrategialle ([2]) antamalla suositus, jossa määritetään monivuotiset terveystavoitteet (tarpeet ja määrärahat) EU:n laajuisesti ja jonka pohjalta on mahdollista laatia sitova säädösteksti, esimerkiksi direktiivi.

— Ryhdytään soveltamaan käytännössä yhteinen terveys -mallia, jossa yhdistyvät toimet ihmisten, eläinten, kasvien ja ympäristön terveyden hyväksi, ottamalla terveys huomioon kaikkien alojen toimintapolitiikoissa, tekemällä monialaista yhteistyötä, seuraamalla kehityskulkuja koordinoidusti, jakamalla tietoja alojen välisesti ja tehostamalla ennaltaehkäisyä – etenkin zoonoosien ja mikrobilääkeresistenssin torjuntaa, ruokaturvasta huolehtimista ja ekosysteemien suojelua –, jotta yhteisiä terveysriskejä voidaan hallita tehokkaasti.

([1]) EUVL C 146, 22.6.2006, s. 1.

([2]) Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle eurooppalaisesta hoito- ja hoivastrategiasta” (COM(2022) 440 final) (EUVL C 140, 21.4.2023, s. 39).

— Hyödynnetään digitalisaation ja tekoälyn tarjoamia mahdollisuuksia terveydenhuoltojärjestelmien nykyaikaistamiseksi. Samalla on laadittava kyberturvallisuutta ja osallistavuutta koskevat suuntaviivat ja parannettava kansalaisten ja terveydenhuollon ammattilaisten digiosaamista.

— Jatketaan kansallisten terveysalan hankkeiden tukemista ja rahoituksen täydentämistä EU:n rahoitusvälineillä.

— Annetaan etusija sosiaali- ja terveysinvestoinneille, sillä nämä vaikuttavat myönteisesti talouskasvuun, tuottavuuteen ja kilpailukykyyn. ([3])

— Laaditaan yhdistetty sosioekonomisten sekä terveyteen ja ympäristöön liittyvien uudistusten tulostaulu ja luodaan sen pohjalta strategia, jolla tavoitellaan muutakin kuin kasvua ja jossa painotetaan hyvinvointia ja elämänlaatua EU:n tavoitteina, indikaattori EU:n laajuisista investoinneista valistavaan ja ennaltaehkäisevään terveydenhuoltoon sekä terveysvaikutusten arviointimenettely ja ohjataan terveyspolitiikan vahvistamista näiden välineiden avulla.

— Laaditaan kohdennettu investointisuunnitelma, jonka tarkoituksena on parantaa hoiva-alan ammattien ja hoivatyöntekijöiden valmiuksia ja arvostusta, panostamalla kolmeen asiaan: suunnitteluun, koulutukseen – myös edistyksellisten hoitojen alalla – ja hallintoon.

— Tiivistetään EU:n ja Maailman terveysjärjestön Euroopan aluetoimiston välistä käytännön yhteistyötä hoivatyöntekijöiden ja erityisesti sairaanhoitajien, joista on yhä enemmän pulaa, houkuttelemiseksi alalle, pitämiseksi alalla ja tukemiseksi työuralla.

— Parannetaan työterveyttä ja -turvallisuutta erityisesti työterveyshuollon ja työpaikoilla tehtävien seulontojen avulla.

— Otetaan käyttöön harvinaisia sairauksia koskeva EU:n toimintasuunnitelma ja harvinaisia sairauksia koskevia kansallisia toimintasuunnitelmia EU:n ja jäsenvaltioiden yhteisten toimien vahvistamiseksi. ([4])

1.3 ETSK kehottaa sisällyttämään EU:n ulkosuhdepolitiikkaan terveysdiplomatian ([5]) yhtenä pehmeän vallankäytön välineenä. On kehitettävä aloitteita, joilla osoitetaan EU:n sitoutuminen terveyden edistämiseen maailmanlaajuisesti ja joilla EU asemoituu tiennäyttäjäksi terveyshallinnan ja terveysalan kansainvälisen solidaarisuuden alalla.

1.4 ETSK muistuttaa, että yksi suurimmista kansanterveyshaasteista on EU:ssa ja EU:n jäsenvaltioissa ilmenevien huomattavien ja jatkuvien terveyserojen tasaaminen. ETSK kannattaa Euroopan tulevaisuuskonferenssissa esitettyä ajatusta, jonka mukaan kaikki perussopimusten mukaiset nykyiset toimivaltuudet olisi hyödynnettävä ja lainsäädännön vahvistamista olisi jatkettava.

1.5 ETSK vaatii antamaan kansalaisyhteiskunnalle virallisemman roolin terveysalan painopisteiden määrittelyssä, arvioinnissa ja seurannassa. ([6]) Ensisijainen virallinen mekanismi, jonka kautta työmarkkinaosapuolet osallistuvat terveyspolitiikan määrittelyyn, on edelleen virallinen työmarkkinavuoropuhelu.

## 2. **Euroopan terveysunionin toteuttaminen**

2.1 EU on joutunut kohtaamaan samanaikaisesti useita kriisejä, joiden ratkaisemiseksi on pitänyt lisätä jäsenvaltioiden ja EU:n toimielinten yhteisvastuuta Euroopan terveysunionia koskevan paketin avulla.

2.2 Euroopan terveysunionin tavoite ei voi rajoittua pelkästään pandemioiden torjuntaan, vaan sen tavoitteena on oltava kattava terveydestä huolehtiminen varmistamalla laadukkaan terveydenhuollon saatavuus kaikille ja kehittämällä valistus- ja ennaltaehkäisypolitiikkaa ja -toimintaa, jossa käsitellään muitakin kuin lääketieteellisiä taustatekijöitä ja jota toteutetaan kaikilla koulutustasoilla perus- ja keskiasteesta korkea-asteeseen.

([3]) Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto – Pitkän aikavälin osallistavan kasvun edistäminen uudistusten ja investointien avulla (puheenjohtajavaltio Belgian pyytämä valmisteleva lausunto) (EUVL C, C/2024/3378, 31.5.2024, ELI: https://eur-lex.europa.eu/eli/C/2024/3378/oj).

([4]) Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Vahva eurooppalainen yhteisvastuu harvinaisia sairauksia sairastavista potilaista” (oma-aloitteinen lausunto) (EUVL C 75, 28.2.2023, s. 67).

([5]) Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle: EU:n globaali terveysstrategia – Paremmat terveysolot kaikille muuttuvassa maailmassa” (COM(2022) 675 final) (EUVL C, C/2023/883, 8.12.2023, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2023/883/oj).

([6]) Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Tapoja vahvistaa kansalaisvuoropuhelua ja osallistavaa demokratiaa Euroopan unionissa” (puheenjohtajavaltio Belgian pyytämä valmisteleva lausunto) (EUVL C, C/2024/2481, 23.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/2481/oj).

2.3 ETSK kehottaa laatimaan kunnianhimoisen ohjelman tukemalla terveyttä edistävää lippulaivahanketta, joka liittyy EU:n strategiseen ohjelmaan 2024–2029 ([7]), neuvoston päätelmiin Euroopan terveysunionin tulevaisuudesta ([8]) ja komission tiedonantoon Euroopan terveysunionista ([9]) ja joka täydentää vihreän kehityksen ohjelmaa, sinisen kehityksen ohjelmaa ja kestävän kehityksen tavoitteita ja luo synergiaa niiden kanssa.

2.4 Vaikka EU on asettanut oikeudellisia kehyksiä ja laatinut toiminta-aloitteita kansalaisten terveyden suojelemiseksi ja kohentamiseksi, monia tavoitteita ei ole onnistuttu saavuttamaan puutteellisten toimivaltuuksien vuoksi. Terveysunioni on rakennettu pääasiassa täydentämään EU:n yhdentymishanketta, johon sisältyy lähinnä sisämarkkinat ja yhteinen raha ja jossa ei ole kiinnitetty riittävää huomiota terveysulottuvuuteen, jossa EU:lle kuuluu jäsenvaltioita tukeva toimivalta.

2.5 Eri sisämarkkinapilareiden puitteissa on annettu yksittäisiä säädöksiä, joiden avulla edistetään terveysalaan liittyvien tavaroiden ja palvelujen vapaata liikkuvuutta (lääkinnälliset laitteet, lääkkeet) ja ihmisten vapaata liikkuvuutta (pätevyyden vastavuoroinen tunnustaminen).

2.6 EU:n tuomioistuin on edistänyt merkittävästi rajatylittävän terveydenhuollon saatavuutta antamalla perustavan tärkeitä tuomioita, joissa vedotaan perusperiaatteisiin ihmisten vapaasta liikkuvuudesta ja oikeudesta sosiaaliseen suojeluun ja terveyteen.

2.7 ETSK katsoo, että EU:n kriisinkestävyyttä terveysalalla olisi vahvistettava kokonaisvaltaisilla, yhdennetyillä ratkaisuilla, joilla taataan terveyspalvelujen yhtäläinen saatavuus kaikkialla sisämarkkinoilla Enrico Lettan raportissa ([10]) esitettyjen periaatteiden mukaisesti.

2.8 ETSK korostaa, että terveys on perushyödyke, jonka toteutuminen edellyttää yleiskattavuuden periaatteen täytäntöönpanoa Maailman terveysjärjestön (WHO) esittämän kokonaisvaltaisen terveysmääritelmän pohjalta. Jokaisella jäsenvaltiolla on tämän saavuttamiseksi oikeus järjestää terveydenhuoltonsa haluamallaan tavalla ja valita, mikä oikeudellinen muoto soveltuu parhaiten erilaisten yrittäjyysmuotojen (terveysalalla yhteisötalous ja sen eri osa-alueet, kuten keskinäiset yhtiöt ja osuuskunnat) hyödyntämiseen yleisen edun mukaisesti. EU:n toiminnalla on autettava jäsenvaltioita vahvistamaan terveydenhuoltojärjestelmiään.

2.9 ETSK toteaa, että nykyiset mekanismit terveyteen liittyvien haasteiden ratkaisemiseksi ovat hajanaisia eikä tavoitteita ole sisällytetty monialaisesti kaikkiin EU:n toimintapolitiikkoihin. EU:n toimielinten olisi siksi tehtävä terveyttä edistävästä lippulaivahankkeesta ja sen täytäntöönpanosuunnitelmasta erillinen strateginen painopisteensä, jolla on yhtymäkohtia Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilariin, vihreän kehityksen ohjelmaan, sinisen kehityksen ohjelmaan, talouden ohjausjärjestelmään, digitaaliseen vuosikymmeneen, teollisuus- ja kilpailukykystrategiaan ja Euroopan demokratiatoimintasuunnitelmaan.

## 3. **Lippulaivahankkeen rakenne ja osa-alueet**

3.1 ETSK kehottaa Euroopan komissiota ja jäsenvaltioita jatkamaan pohdintaa ehdotuksesta ottaa käyttöön eurooppalainen hoiva- ja terveystakuu jatkona eurooppalaiselle hoito- ja hoivastrategialle. Sen mallina voitaisiin käyttää olemassa olevia takuita, kuten nuorisotakuuta ja lapsitakuuta, ja sen tarkoituksena olisi taata kaikkien oikeus terveyteen ja varmistaa laadukkaan terveydenhuollon tasavertainen saatavuus kaikille eurooppalaisille.

([7]) https://www.consilium.europa.eu/fi/european-council/strategic-agenda-2024-2029/.
([8]) https://www.consilium.europa.eu/fi/press/press-releases/2024/06/21/european-health-union-council-calls-on-commission-to-keep-health-as-a-priority/#:~:text=Les%20conclusions%20du%20Conseil%20mettent,des%20d%C3%A9c%C3%A8s%20dans%20l'UE.
([9]) COM(2024) 206 final.
([10]) https://www.consilium.europa.eu/media/ny3j24sm/much-more-than-a-market-report-by-enrico-letta.pdf.

3.2 ETSK katsoo, että lippulaivahankkeen myötä olisi omaksuttava koko unionissa yhteinen toimintamalli, joka perustuu seuraaviin pilareihin:

— Jatketaan kokonaisvaltaisen yhteinen terveys -mallin omaksumista ja käytännön täytäntöönpanoa koordinoimalla tiiviimmin ihmisten, eläinten, kasvien ja ympäristön terveyttä koskevia toimintapolitiikkoja.

— Nostetaan terveydenhuoltoalan digitalisointi painopisteeksi, sillä se on terveydenhuoltojärjestelmien nykyaikaistamisen kannalta olennaisen tärkeää. Samalla on varmistettava optimaalinen tietosuoja.

— Parannetaan Euroopan omavaraisuutta terveysalalla ja lisätään tutkimusinvestointeja.

— Turvataan terveysalan strategisen teollisuustuotannon riippumattomuus.

— Vähennetään terveyseroja parantamalla terveydenhuollon saatavuutta ja laatua ja kiinnittämällä huomiota harvinaisiin sairauksiin ja muihin alidiagnosoituihin sairauksiin.

— Vahvistetaan terveys-, sosiaali- ja sisämarkkina-asioiden keskinäisiä yhteyksiä yhdensuuntaistamalla terveys-, sosiaali- ja talouspoliittisia linjauksia ja tarkistamalla EU:n säännöksiä.

3.3 ETSK muistuttaa, että lippulaivahankkeen pilareiden rahoittamiseksi tarvitaan huomattavasti EU:n rahoitusta täydentämään kansallista rahoitusta. ETSK muistuttaa, että yhteisvastuun periaatetta olisi noudatettava ja että julkisen rahoituksen lisäksi tarvitaan innovatiivisia rahoitusmuotoja.

3.4 ETSK peräänkuuluttaa yleiskattavuuden periaatteen täytäntöönpanoa yleisen edun mukaisesti ja rakenteellisen suunnittelun avulla, jossa otetaan huomioon vuosina 2019–2024 saavutettu edistys ja viedään kehitystä pidemmälle. EU:n on varauduttava tuleviin terveyskriiseihin sekä jatkettava investoimista strategisiin aloitteisiin, joilla parannetaan terveyttä, suojellaan ihmisiä ja vahvistetaan terveydenhuoltojärjestelmiä.

## 4. **Yleistä – Yhteinen terveys -mallin täytäntöönpano**

4.1 Pitkäjänteinen, yhteinen terveys -malliin pohjautuva terveysstrategia on ratkaisevan tärkeä ihmisten, eläinten, kasvien ja ekosysteemien selviytymiskyvyn parantamiseksi ja valtioiden välisten keskinäisten riippuvuuksien ottamiseksi huomioon. Sen toteuttaminen edellyttää asian kollektiivista tiedostamista sekä asenteiden ja käyttäytymisen muuttamista paikallisella, alueellisella ja maailmanlaajuisella tasolla. Paljon on vielä tehtävänä, ennen kuin toimintapolitiikkojen laadinnassa ja toteutuksessa ilmeneviä raja-aitoja saadaan kaadettua.

4.2 ETSK kannattaa Euroopan komission pyrkimyksiä varmistaa yhteinen terveys -mallin tehokas ja konkreettinen käyttöönotto.

4.3 ETSK kannattaa Luxemburgin vuoden 2023 konferenssin suosituksia, jotka koskevat mallin kehittämistä ja soveltamista

— tiivistämällä kaikkien osapuolten (tiede-elämä, politiikka, korkeakoulut, hallinto) yhteistyötä

— parantamalla koordinointia EU:n virastojen ja Euroopan komission eri pääosastojen välillä muun muassa perustamalla hallintoyksiköiden välinen yhteinen terveys -työryhmä ja lisäämällä terveyden pääosaston rakenteeseen monialainen osasto, joka vastaa yhteinen terveys -mallista (lokeroitumisen välttämiseksi)

— tukemalla mallin käyttöönottoa ja operatiivista toimintaa valtio- ja aluetasolla monitasoisen hallinnon kautta.

4.4 ETSK kannattaa EU:n COP 28 -kokouksessa allekirjoittaman ilmastoa ja terveyttä koskevan kansainvälisen julistuksen täytäntöönpanoa.

4.5 ETSK vaatii ilmaston häiriöiden, luontokadon ja saastumisen maapallolle aiheuttaman kolmoiskriisin ja sen kielteisten terveysvaikutusten valossa EU:ta ja jäsenvaltioita tehostamaan ihmisen ja luonnon suhteen uudistamiseen, luonnon ennallistamiseen, saastumisen lopettamiseen sekä ilmaston häiriöiden hillitsemiseen ja niihin sopeutumiseen tähtääviä toimia kansalaistensa terveyden suojelemiseksi. Lämpötilojen nousu, äärimmäiset sääilmiöt ja saastuminen vaikuttavat paikoin suoraan ihmisten elämään mutta myös lisäävät kroonisten sairauksien ja tartuntatautien esiintyvyyttä.

4.6 ETSK suosittaa, että EU laatii vahvempaa kansanterveyspolitiikkaa, jossa otetaan huomioon kaikki maapallon kolmoiskriisin vaikutukset ja riskit. Tämä merkitsee ilmastoon, ympäristönäkökohtiin ja saastumiseen liittyvien terveysindikaattorien tutkimuksen ja seurannan tehostamista, varhaisvaroitusjärjestelmien ja hätätilareagoinnin parantamista sekä investoimista kestävään terveysinfrastruktuuriin. Lisäksi on syytä kiinnittää huomiota tasavertaisuuteen ilmasto- ja ympäristöpolitiikassa ja suojella sen avulla haavoittuvimmassa asemassa olevia. Tällainen lähestymistapa edellyttää eri toimi- ja tieteenalojen välistä koordinointia, ja siitä on paljon hyötyä myös ruoantuotannon, terveellisen ravinnon, ympäristönsuojelun ja mielenterveyden kannalta.

## 5. **Terveys- ja hoiva-alan digitalisointitavoitteen painottaminen**

5.1 Tekoälysäädöksen ja eurooppalaista terveysdata-avaruutta koskevan ehdotuksen hyväksyminen on ensisijaisen tärkeää varsinkin terveysasioiden näkökulmasta. Eurooppalaisen terveysdata-avaruuden toteuttaminen voi johtaa potilaiden kannalta parempiin tuloksiin ja innovaatioihin terveysalan tutkimuksessa, ja se on perustavan tärkeä myös siksi, jotta politiikan laadinta voi perustua näyttöön ja arvoihin.

5.2 Jotta toiminta olisi kokonaisvaltaista ja tehokasta, terveysdata-avaruuden on oltava yhteensopiva useiden muiden sääntöjen, kuten tekoälysäädöksen, yleisen tietosuoja-asetuksen ja lääkinnällisistä laitteista annettuun asetukseen sisältyvien tekoälypohjaisiin sovelluksiin sovellettavien toimenpiteiden kanssa.

5.3 Terveysalalla on parhaillaan käynnissä mittava digitalisaatio, ja siihen kohdistuu monia kyberhyökkäyksiä. Potilaiden ja terveydenhuollon ammattilaisten henkilötietojen suojelemiseksi tarvitaankin monialaista eurooppalaista kyberturvallisuuspolitiikkaa. Terveysdata-avaruus sisältää toki kyberturvallisuussäännöksiä ja siinä korostetaan vahvan kyberturvallisuuden tarvetta, mutta ETSK painottaa laajemmin tarvetta luoda yleinen eurooppalainen kyberturvallisuusstrategia, johon sisältyy erilaisia ennakoivia toimenpiteitä (esimerkiksi salaus, käyttöoikeuksien hallinta ja verkon segmentointi), joilla suojellaan kansalaisten terveyttä ja oikeutta terveyteen.

5.4 Terveysalan digitalisaatiokehitystä on pidettävä keinona parantaa kansalaisten perusoikeuksia ja lujittaa inhimillisiä kontakteja potilaiden ja terveydenhuollon ammattilaisten välillä sen ansiosta, että varsinaiseen hoitotyöhön käytetty aika pitenee.

5.5 ETSK jakaa Maailman terveysjärjestön Euroopan aluetoimiston huolen digitaalisesta kuilusta ([11]) ja muistuttaa, että lähes puolella eurooppalaisista ei ole digitaitoja ([12]). Digikulttuuria ja kansalaisten ja terveydenhuollon ammattilaisten digiosaamista on kiireellisesti parannettava, jotta terveysdata-avaruus olisi menestys kaikkien kannalta.

5.6 ETSK kehottaa laatimaan yhdessä terveysalan osaamisohjelmia, jotta kansalaisten terveystiedot ja -osaaminen paranisivat ja he osaisivat tehdä tietoon perustuvia terveyspäätöksiä. Ohjelmien avulla on myös varmistettava, että terveydenhuollon tarjoajien tietämys on ajan tasalla. Yksi mahdollisuus olisi luoda EU:n laajuinen verkkoportaali, jossa olisi tarjolla terveyskasvatusresursseja kansalaisten ja terveydenhuollon ammattilaisten käyttöön.

## 6. **Euroopan omavaraisuuden ja taloudellisen menestyksen korostaminen**

6.1 ETSK katsoo Euroopan sisämarkkinoita ([13]) ja Euroopan kilpailukykyä käsittelevissä strategiaraporteissa esitettyjen suuntaviivojen mukaisesti, että sisämarkkinoiden sosiaalista ja terveysulottuvuutta olisi vahvistettava, jotta sisämarkkinoiden edut jakautuisivat tasaisesti kaikille EU:n kansalaisille. Sitä varten on tuettava yhteisötalouden organisaatioita, edistettävä terveydenhuollon ammattilaisten koulutusta ja parannettava heidän työolojaan ja -ehtojaan sekä turvattava kaikille EU:n kansalaisille pysyvä ja tasavertainen terveydenhuollon saatavuus kaikissa olosuhteissa. Näin suojellaan yksilönvapauksia ja vahvistetaan yhteiskunnan kriisinkestävyyttä ja solidaarisuutta väestörakenne- ja taloustilanteiden muuttuessa.

([11]) https://www.who.int/europe/en/news/item/05-09-2023-digital-health-divide--only-1-in-2-countries-in-europe-and-central-asia-have-policies-to-improve-digital-health-literacy--leaving-millions-behind.
([12]) https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/fi/ip_22_4560.
([13]) https://www.consilium.europa.eu/media/ny3j24sm/much-more-than-a-market-report-by-enrico-letta.pdf.

6.2 ETSK kannattaa terveydenhuoltohenkilöstön työolojen ja -ehtojen ja palkkauksen kohentamista, jotta terveydenhuoltotarpeet saadaan täytettyä. Tähän on pyrittävä kolmiosaisella ratkaisulla, joka kattaa suunnittelun, koulutuksen – jossa käsitellään myös edistyksellisiä hoitoja – ja hallinnon. Tavoitteena on saavuttaa kaikkien oikeus terveyteen niin, että kansalaiset kaikissa jäsenvaltioissa saavat varmasti terveydenhuoltoa. ETSK vaatii tiivistämään EU:n ja Maailman terveysjärjestön Euroopan aluetoimiston välistä käytännön yhteistyötä hoivatyöntekijöiden ja erityisesti sairaanhoitajien, joista on yhä enemmän pulaa, houkuttelemiseksi alalle, pitämiseksi alalla ja tukemiseksi työuralla.

6.3 ETSK kehottaa perustamaan pysyvän rahoitus- ja investointimekanismin eurooppalaisia terveydenhuoltojärjestelmiä varten ja ottamaan opiksi aiemmista kriiseistä, kuten Kreikan velkakriisistä, jotta budjettirajoitukset eivät heikentäisi valtioiden kykyä ylläpitää tehokkaita ja osallistavia terveydenhuoltopalveluja.

6.4 ETSK pyytää, että EU:n finanssipoliittista kehystä sovelletaan kestävän elpymisen ja oikeudenmukaisten siirtymien varmistamiseksi ja että sen avulla taataan perustellut sosiaaliset ja terveyteen kohdistuvat investoinnit.

6.5 Jotta sosioekonomisessa ohjauksessa voitaisiin painottaa hyvinvointia ja kokonaisvaltaista terveyttä, ETSK kehottaa EU:ta ja jäsenvaltioita tarkistamaan budjettisääntöjä seuraavalla tavalla:

— Otetaan käyttöön yhdistetty tulostaulu, jossa yhdistyvät taloudelliset, sosiaaliset ja ympäristöön liittyvät indikaattorit.

— Ryhdytään soveltamaan strategiaa, jossa otetaan huomioon muutakin kuin kasvu ja painotetaan elämänlaatua.

— Kehitetään ja otetaan käyttöön sitova eurooppalainen hyvinvointi-indikaattori sekä vertailukohta, joka osoittaa kasvua terveyden näkökulmasta suhteessa terveystavoitteisiin, joilla mitataan edistymistä terveyden kohentamisessa, sairauksien ehkäisemisessä, hoitoon pääsyssä ja kokonaisvaltaisessa terveyden tukemisessa.

— Kehitetään ennaltaehkäisevää terveydenhuoltoa ja edistetään terveyttä vaalivia elintapoja ja elinympäristöjä.

— Edistetään mielenterveyttä ja yleistä hyvinvointia.

— Torjutaan kroonisia sairauksia ja tartuntatauteja ja suojellaan työterveyttä ja -turvallisuutta.

— Tehdään jakaumavaikutusten arviointeja järjestelmällisesti kaikista uusista EU:n toimintapolitiikoista, jotta ne ovat varmasti johdonmukaisia terveystavoitteiden kanssa.

— Laaditaan kohdennettuja investointisuunnitelmia terveydenhuoltojärjestelmien vahvistamiseksi eli terveydenhuoltohenkilöstön valmiuksien ja arvostuksen parantamiseksi ja verkostojen muodostamiseksi erikoissairaanhoidon keskusten välille.

— Otetaan käyttöön virallinen, jatkuva kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden osallistamismekanismi, joka mahdollistaa järjestelmällisen ja säännöllisen yhteistyön EU-ohjausjakson painopisteiden asettamisessa.

## 7. **Monista tekijöistä johtuvan epätasa-arvon torjuminen terveysalalla**

7.1 Hoitoon pääsyssä ilmenee epätasa-arvoa, johon on terveydenhuoltojärjestelmiin kohdistuvien haasteiden valossa puututtava eurooppalaisella strategialla, joka perustuu osallisuuteen ja yhteisvastuuseen.

7.2 Terveyteen vaikuttavat yksilöllisen geeniperimän ja elintapavalintojen lisäksi hyvin monenlaiset henkilökohtaiset, yhteiskunnalliset, taloudelliset ja ympäristötekijät. EU:n aloitteita, kuten ei-tarttuvia tauteja koskevaa *Healthier Together* -aloitetta ([14]), on tehostettava ja monipuolistettava.

7.3 Eri jäsenvaltioissa on käytössä erilaisia sairausvakuutusjärjestelmiä. Joissakin jäsenvaltioissa pakollista sairausvakuutusta voi täydentää lisäkorvausmekanismeilla, joissa on osallisina erilaisia taloudellisia ja muita toimijoita. ETSK muistuttaa, että kaikkien näiden järjestelmien tavoitteena on oltava, että terveydenhuollon saatavuus on rahoituksen näkökulmasta turvattu mahdollisimman laajasti kaikille kansalaisille.

7.4 ETSK kehottaa laatimaan ohjelmia, joilla terveydenhuollon ammattilaisia kannustetaan työskentelemään alueilla, joilla terveydenhuoltopalveluja on tarjolla heikosti, kuten saarilla ja maaseutualueilla.

([14]) https://health.ec.europa.eu/non-communicable-diseases/healthier-together-eu-non-communicable-diseases-initiative_en?prefLang=en.

7.5 ETSK toteaa, että työterveyden ja -turvallisuuden parantaminen on tärkeä osa Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilariin perustuvaa toimintasuunnitelmaa ja että EU:n tulee edistää sitä yhteistyössä jäsenvaltioiden kanssa erityisesti työterveyshuollon ja työpaikoilla toteuttavien seulontojen avulla. ETSK pitää tärkeänä, että direktiivi työntekijöiden suojelemisesta syöpäsairauden vaaraa aiheuttaville tekijöille tai perimän muutoksia aiheuttaville aineille altistumiseen työssä liittyviltä vaaroilta ([15]) saatetaan säännöllisesti ajan tasalle.

7.6 Ei-tarttuvien tautien ehkäisyn parantamiseksi on tärkeää, että terveysnäkökohdat otetaan huomioon jäsennellysti kaikissa alakohtaisissa toimintapolitiikoissa:

— Lyhyellä aikavälillä olisi tehostettava ja koordinoitava jäsenvaltioiden välisiä toimia, joilla pyritään kehittämään ennaltaehkäisevää terveydenhuoltoa.

— Keskipitkällä aikavälillä olisi kerättävä hyviä ennaltaehkäiseviä käytäntöjä ja hyödynnettävä ja levitettävä niitä, jotta toiminta olisi tehokkaampaa ja jotta jäsenvaltiot pystyisivät vastamaan erityistarpeisiinsa kohdennetusti.

— Pitkällä aikavälillä olisi jatkettava pitkäkestoisia investointeja ja vahvaa poliittista sitoutumista ennaltaehkäisevän terveydenhuollon sisällyttämiseksi kaikille hallinnon tasoille ja sen toteuttamiseksi pitkäjänteisesti.

7.7 ETSK toivoo, että EU:sta tulisi edelläkävijä ihmisarvoista työtä ja hoivataloutta koskevien Kansainvälisen työjärjestön (ILO) päätelmien soveltamisessa, kun väestön ikääntyminen vauhdittuu ja hoiva- ja hoitopalvelujen kysynnän ja tarjonnan välinen epätasapaino pahenee ja hoitoon pääsyssä ilmenee puutteita, vaikka laadukkaita palveluja tarvittaisiin enemmän kuin koskaan.

7.8 Harvinaisia sairauksia koskevien 24 eurooppalaisen osaamisverkoston (ERN) vahvistaminen ja yhteisen toimen (JARDIN) laajentaminen ovat osoituksia tarpeesta yhdistää nämä verkostot kansallisiin terveydenhuoltojärjestelmiin ja varmistaa niiden jatkuvuus laatimalla harvinaisia sairauksia koskevia koordinoituja kansallisia ohjelmia. Harvinaisia sairauksia koskeva eurooppalainen kumppanuusjärjestely, jolle osoitetaan pysyvät rahoitusvarat, olisi erinomainen lähtökohta harvinaisia sairauksia sairastavien potilaiden ja heidän omaistensa elinolojen parantamiselle. Sitä varten olisi luotava horisontaalinen toimintapolitiikkojen ja käytäntöjen viitekehys, koottava yhteen asiantuntemusta, nimettävä keskenään verkostoituvia erikoistumiskeskuksia, koordinoitava kansallisia toimintaohjelmia ja tavoitteita sekä panostettava innovatiivisiin hoitomuotoihin. Onkin olennaisen tärkeää edistää lupaavien hoitojen, kuten radioisotooppien, käyttöönottoa ja niiden sisällyttämistä jäsenvaltioiden terveydenhuoltojärjestelmiin.

## 8. **Euroopan terveysunionin tulevaisuus**

8.1 ETSK toivoo, että Euroopassa painotetaan toimikaudella 2024–2029 hyvinvointia ja sosiaalisia oikeuksia panostamalla terveyteen nykyistä enemmän Euroopan laajuisesti. ETSK korostaa toisiinsa kytkeytyvien siirtymien tarvetta. Pandemian jälkeisiin ohjaaviin periaatteisiin olisi kuuluttava sosiaalinen oikeudenmukaisuus, moniulotteinen kilpailukyky, taloudellinen kestävyys, digitaalinen osallisuus, ekologinen kestävyys, maantieteellinen tasavertaisuus, demokratian kehittäminen, kansainvälinen solidaarisuus ja kriisinkestävyys.

8.2 EU:n toimielinten tulee terveysunionin jatkoksi tehostaa jäsenvaltioille annettavaa tukea ja toteuttaa kaikki Euroopan tulevaisuuskonferenssin (johon ETSK osallistui aktiivisesti) loppuraportissa ja toimielinten yhteisessä julistuksessa mainitut toimenpiteet ([16]). ETSK korostaa tarvetta

— vahvistaa Euroopan terveysunionin roolia ja sen oikeusperustaa EU:ssa ilmenevien terveyserojen kaventamiseksi

— parantaa EU:n terveysaloitteiden tunnettuutta ja tehokkuutta

— taata, että eri alojen toimintapolitiikoilla turvataan nykyistä johdonmukaisemmin oikeus terveyteen toissijaisuusperiaatetta unohtamatta.

([15]) EUVL L 88, 16.3.2022, s. 1.
([16]) https://www.consilium.europa.eu/fi/policies/conference-on-the-future-of-europe/.

8.3 ETSK suosittaa, että EU ja jäsenvaltiot ottavat johtavan roolin globaalissa terveyspolitiikassa toteuttamalla konkreettisia toimia, joilla edistetään terveydenhuollon yleiskattavuuden toteutumista. ETSK peräänkuuluttaa tehokasta monenvälistä yhteistyötä YK:n piirissä. Kahdenvälisiä, alueellisia ja maailmanlaajuisia kumppanuuksia on ehdottomasti laajennettava. ETSK korostaa myös tarvetta vahvistaa yhteisesti maailmanlaajuisten terveystavoitteiden rahoitusta, tukea kansallisten resurssien käyttöönottoa kumppanimaissa ja ryhtyä soveltamaan johdonmukaista maailmanlaajuista terveysdiplomatiaa. Näiden aloitteiden onnistumisen varmistamiseksi on lisättävä terveysalan kapasiteettia EU:n edustustoissa ja arvioitava saavutettua edistystä ja EU:n globaalin terveysstrategian ([17]) vaikutuksia säännöllisesti.

Bryssel 23. lokakuuta 2024.

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean*
*puheenjohtaja*
Oliver RÖPKE

([17]) https://www.consilium.europa.eu/fi/press/press-releases/2024/01/29/eu-global-health-strategy-council-approves-conclusions/.